

De bomenwandeling 'Eik en Beuk' werd oorspronkelijk uitgegeven in september 1996 ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van IVN-Maastricht. Aanvullend zijn toen bomenbordjes op de route geplaatst bij 16 bijzondere bomen. De bordjes zijn de afgelopen 15 jaar niet allemaal blijven staan.

Nu, in 2012, is het boekje ter ere van ons 40-jarig jubileum in 2011 heruitgegeven en in een nieuw jasje gestoken. De mooie tekeningen van de Bomenstichting te Utrecht zijn nu niet meer bij de bomen herplaatst maar in het boekje verwerkt en aangegeven met [nr] bij de boom in de tekst.

Op de omslag hebben we de oude voorpagina, die ontworpen is door Syl Crefcoeur, terug laten komen op een plek die voor IVN-Maastricht bijzonder is. Een plek waar we 15 jaar geleden een eik en een beuk hebben aangeplant om de herinnering aan Jac. P. Thijsse, die in 1865 in Maastricht geboren is, en zijn boek 'Eik en Beuk' levend te houden. We hebben hier een prachtig weids uitzicht over het Jekerdal waar goed te zien is hoe het Limburgs landschap tot stand gekomen is. De Jeker heeft in de loop van twee miljoen jaren een dal in het plateau uitgesleten en van hieruit is dat goed te zien. Verder op rechts kunnen we de stad tussen het groen van de bomen zien liggen.

Deze plek vinden wij zo de moeite waard dat we bij gelegenheid van het 40-jarig jubileum van IVN-Maastricht een 'landmark' hebben toegevoegd. Een rustpunt voor de natuurliefhebber om zittend op het met gras begroeide silexbankje te kunnen genieten van het schitterend uitzicht.

Omdat de route van de bomenwandeling ook hier langs loopt en er in de loop van de tijd veranderingen hebben plaats gevonden, heeft de florawerkgroep de route nagelopen, gecontroleerd op aanwezigheid van de beschreven bomen en de tekst herschreven. De totale wandeling is ongeveer 6 km lang en duurt ongeveer 2 á 3 uur afhankelijk van de tijd voor het kijken naar details.

Helaas is de wandeling maar gedeeltelijk geschikt voor rolstoelgebruikers, scootmobiel en mensen met kindwagens. Zo is het stukje dat over de Sint Pietersberg loopt voor deze groep heel moeilijk of zelfs niet te doen. Wel kan de route gedeeltelijk gevolgd worden met een alternatief over de verharde weg [B] om terug te keren naar het startpunt (zie ----- op het kaartje).

Wij hopen dat jullie veel plezier beleven aan de wandeling en aan het lezen van dit boekje, maar vooral dat jullie veel natuurbeleving mogen ondervinden.

Bomen wandeling 'Eik en Beuk'

Geraadpleegde literatuur en websites

Geïllustreerde Flora van Nederland

Dr. J. Mennema, E. Heimans, H.W. Heinsius en
Jac. P. Thijssse / W. Versluis BV, 1995
ISBN 90-249-1803-0

Heukel's flora van Nederland

Ruud van der Meijden / Wolters-Noordhoff, 2005
ISBN 90-01-58344

Eik en Beuk, Verkadealbum

Jac. P. Thijssse / Heimans en Thijssse Stichting, 1934 / 1995

'Onbekommerd' in de voetsporen van Jac. P. Thijssse

Bart Graatsma (NHG) en Tineke de Jong (IVN Maas-
tricht) / CNME Maastricht, 1995
ISBN 90-75621-01-9

Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen

Bert Maes, 2006
ISBN 90-8506-176-8

Bomen van de Gematigde Streken

Roger Phillips / Th. F. Burgers / Het Spectrum, 1993
ISBN 90-274-2946-4

Bomen en Struiken van West- en Midden Europa

Esmond Harris en Jaenette harris / Readers Digest, 1983
ISBN 90-6407-072-5

Bomen en Struiken in Bos en Veld

Dottfried Amann / Zomer & Keuning, 1968

[http://wilde-planten.nl/plantvorm/bomen%20en%20st
ruiken.htm](http://wilde-planten.nl/plantvorm/bomen%20en%20st
ruiken.htm)

<http://www.plantaardigheden.nl>

<http://www.stemderbomen.nl>

<http://nl.wikipedia.org>

Bomen wandeling 'Eik en Beuk'

N.B. de tekst in de illustraties is in de oude spelling

Inleiding

In dit boekje staat een bomenwandeling beschreven die ons meeneemt langs vele bomen in verschillende biotopen, zoals het beekdal, de beekoever, het park, de straat of de groenstrook, de tuin, het hellingbos en het plateau. Het wil mensen inspireren en de mogelijkheid geven om de natuur in eigen omgeving vanuit een andere invalshoek te aanschouwen. Bomen hebben een belangrijke functie in de samenwerking tussen flora en fauna. Met name eik, wilg en vlier worden 'omringd' door vele planten en dieren.

Bomen, en ook planten, maken via fotosynthese energierijke verbindingen en dat is voedsel voor andere organismen, zoals paddestoelen maar ook voor insecten, vogels en andere dieren. Zelfs voor ons mensen zijn het planten die de basis vormen van ons voedsel. Daarbij halen ze tevens koolzuurgas uit de lucht en leveren ze zuurstof.

Vele vogels en zoogdieren zorgen voor de verspreiding van zaden en vruchten zodat elders nieuwe bomen kunnen ontkiemen. Daarnaast vinden dieren een schuilplaats of nestgelegenheid in een boom.

Insecten leven van nectar en stuifmeel uit de bloemen en zorgen op die manier voor de bestuiving van de bloemen. Bijen zijn heel goede bestuivers en kunnen van de nectar honing maken. Zonder honing zouden wij nog wel kunnen leven, maar zonder bestuiving van de bloemen zijn er geen vruchten en dus ook geen oogsten voor de mens. Om het belang van de bij en ook de bedreigingen van zijn voortbestaan onder de aandacht te brengen is 2012 tot het Jaar van de Bij uitgeroepen.

Vlinders leven van nectar en ze gebruiken bomen, zowel de bladeren als de takken, om hun eitjes op te leggen, zodat de rupsen van voedsel worden voorzien. Andere insecten zoals kevertjes leggen hun eitjes onder de bast, zodat hun larven hier voeding kunnen vin-

den en een plek om zich te verpoppen. Galwespen, -muggen en -mijten maar ook sommige luizen, vlooiën of kevers laten hun eitjes achter in bijvoorbeeld een blad van de boom. Als reactie hierop vormt de boom abnormale celwoekeringen en ontstaan gallen. De larve die uit het eitje komt, vindt in de gal bescherming en voeding. De galverwekker, het insect, is heel selectief in het zoeken van zijn specifieke boomsoort zodat die boom een gal maakt die speciaal bij dat type insect hoort. Iedere soort gal ziet er daarom anders uit. De insecten zijn niet altijd zichtbaar maar de gallen des te meer.

Luizen zijn voedsel voor lieveheersbeestjes, vooral de larven eten veel luizen, en ook de larven van sommige zweefvliegen. Mieren zijn graag in de buurt van luizen omdat de luizen hen van suikers voorzien. Dan zijn de luizen geen prooi, maar leven ze in symbiose. De luis verstrekt voedsel en de mier verdedigt de luis tegen indringers. Al deze insecten zijn weer voedsel voor vogels en vleermuizen.

Paddestoelen zijn belangrijk voor bomen omdat ze blad- en takafval omzetten in waardevolle grondstoffen voor de boom en allerlei andere organismen. Ze leveren mineralen die voor de boom van belang zijn om bijvoorbeeld bladgroenkorrels te maken. Bladgroenkorrels heeft de boom nodig om fotosynthese te kunnen laten plaatsvinden. Op deze manier leven zij in symbiose, ze zorgen voor elkaar. Er zijn ook paddestoelen die óp de bomen leven en wel van de energierijke verbindingen van de boom willen leven maar geen mineralen aan de boom teruggeven. Deze paddestoelen leven parasitair, de boom lijdt hieronder.

Het is fascinerend hoe flora en fauna in elkaar grijpen en elkaar nodig hebben. In elk seizoen kunnen we hier mooie voorbeelden van waarnemen. Opletten dus en hopelijk veel aangename verrassingen bij de wandeling 'Eik en Beuk'.

Start wandeling

We staan bij de hoofdingang van de 'Natuurtuinen Jekerdal' in de Drabbelstraat.

Het terrein, waar nu de 'Natuurtuinen Jekerdal' ligt, was vroeger de oude stadskwekerij. Hier werden door de gemeente Maastricht vooral perkgoed en bomen gekweekt. Nu wordt het gebouw door het CNME gebruikt en is de tuin een plek met voorbeelden voor natuurlijk tuinieren. Ook het IVN Maastricht is hier gehuisvest.

Vanaf de poort lopen we links in de richting van het park waar we aan het einde van de weg, bij de T-splitsing, rechts afslaan de Meesenbroekweg in.

In het grasveldje rechts op de hoek, staan drie tamme kastanjes met ingesneden bladeren. Dit is de variëteit *Castanea sativa 'Asplenifolia'*. Ongeveer 50 meter verderop aan de rechterkant van het pad, achter een bankje en tegen het hek van sportpark Jekerdal, staat een prachtige, stevige es (*Fraxinus excelsior*) [1] van ongeveer 50 jaar oud en met een stamomtrek van ongeveer 280 cm.

[1] Es

(*Fraxinus excelsior*)

Blad: oneven geveerde bladeren met 7 tot 13 eironde tot langwerpige, getande, toegespitste deelblaadjes die uit zwarte knoppen ontspruiten.

Stam: glad, dun en wat gelig en bij ouderdom gegroefd.

Bloei: in april/mei, voordat het blad uitkomt met 1-slachtige, pluimvormige donker paars-bruine bloemen, in groepjes aan het einde van de takken. Mannelijke bloemen zijn gedrongen en vrouwelijke bloemen staan los, maar de bloemen kunnen ook 2-slachtig zijn.

Vrucht: in trossen hangende langwerpige nootjes voorzien van langwerpige 'vleugeltjes' die helpen bij de verspreiding.

Ecologie: door het lichte bladerdek is onder de boom veel licht en plaats voor andere planten. Hij staat graag op natte tot vochtige plaatsen. Ook is het een belangrijke draagboom voor blad- en levermossen. Er zitten soms veel bruine knoestige knobbels op de es. In plaats van bloemen ontstaan, als reactie op aantasting door de galmijt (*Aceria fraxinivora*), woekeringen die een bloemkoolachtige structuur hebben. Ze blijven lang aan de boom hangen.

[2] Schietwilg

(*Salix alba*)

Blad: 5 tot 10 cm lange, lancetvormige, van onderen zijdezacht behaard met de grootste breedte in het midden.

Stam: grijsachtig en bij ouder worden gegroefd. De twijgen zijn zeer taai en zullen niet snel breken.

Bloei: in april/mei tegelijk met het verschijnen van de bladeren, met 1-slachtige langwerpige katjes. Mannetjes bloemen zijn geel en vrouwtjes bloemen zijn groen. Ze zijn 2-huizig, dus staan ieder op aparte bomen.

Vrucht: doosvruchtje dat al vroeg in het jaar rijp is en, voor de verspreiding, rijk bezet is met zaadpluis.

Ecologie: staat graag vochtig, langs waterkanten en geeft watervogels daar beschutting. De vroege bloei trekt hommels en bijen aan. Hij trekt veel insecten aan zoals bladwespen en kevertjes en er zijn ook vele verschillende gallen te zien. De schietwilg wordt vaak gebruikt als knotwilg.

We volgen de weg tot de plaats waar een grindpad van links komt.

Hier staat een schietwilg (*Salix alba*) [2] die nu een kleine 20 jaar oud is. Aan de andere kant van het voetpad staat een jonge knotwilg en aan de overkant van de Jeker staan oude schietwilgen. Langs de Jeker horen waterminnende bomen thuis, waaronder elzen, wilgen en essen. Maar ook iepen en vooral steeliepen staan graag langs oevers van beken.

We lopen ongeveer 25 meter het grindpad op om de steeliep van IVN-Maastricht te bekijken.

Aan de rechterkant van het grindpad tussen een groepje bomen staat deze steeliep (*Ulmus laevis*) [3] herkenbaar aan de bladeren met een extra scheve bladvoet. Het IVN Maastricht heeft hem in 2004 geplant en hij is gekweekt uit zaad van inheemse soorten uit Zuid-Limburg. De steeliep, die ook fladderiep wordt genoemd, is de symboolboom van IVN Maastricht, een inheemse soort die bestand is tegen de iepziekte. Het kweken van uitheemse soorten die bestand zijn tegen de iepziekte, is dan overbodig. Daarom promoten wij het planten van steeliepen. In 1997 werd langs de Jeker bij

[3] Steeliep of Fladderiep (*Ulmus laevis*)

Blad: 6 tot 12 cm grote, omgekeerd eironde, toegespitste bladeren met een zeer scheve bladvoet en een dubbelgezaagde bladrand.

Stam: al jong schilfert de grijze bast af die bij ouder worden groeven vertoont.

Bloei: in februari/maart ruim voor het verschijnen van de bladeren met 2-slachtige bloemen die aan steeltjes hangen.

Vrucht: een rondgevlugeld, gewimperd nootje dat in april, voor de komst van het blad al aan de boom hangt en dat zijn kiemkracht snel verliest.

Ecologie: het vrouwtje van de iepenspintkever legt haar eitjes onder de bast van een iep. De larven vreten een gang onder de bast, verpoppen daar en vliegen dan weer uit. De iepziekte komt niet van de kever maar van een schimmel (*Ceratocystis ulmi*) die het vrouwtje meeneemt bij het leggen van haar eitjes. Deze schimmel verstopt de houtvaten met de sapstroom wat afsterven tot gevolg heeft.

De steeliep is niet vatbaar voor de iepziekte omdat de iepenspintkever in deze soort niet graag haar eitjes legt.

steeliep

De bloemen en de vruchten van deze boom staan op steeltjes. Vandaar de naam. Deze soort wordt ook wel fladderiep genoemd. Iepenspintkevers, die iepen besmetten met de iepziekte, vinden deze soort niet zo lekker om van te eten. Daardoor wordt deze soort minder vaak ziek.

Vroeger werd iepenhout veel gebruikt voor wagenwielen. Tegenwoordig zijn het vooral meubelmakers die het prachtige hout verwerken.

Iepen zijn goed te herkennen aan de versprongen bladvoet. Als je op de grond een tapijt van 'dubbeltjes', de zaadjes van de iep ziet liggen, dan weet je dat je met een iep te maken hebt.

het Nieuwenhofpoortje, onze eerste steeliep geplant die we als Milieuprijs 1995 ontvingen van de gemeente Maastricht. Ook heeft IVN Maastricht in 2004 twee steeliepen geplant in speeltuin Fort Willem en in 2011 drie in de wijk Heugem.

Op dit grasveldje staan ook hartbladige elzen (*Alnus cordata*), daarachter een paar knotwilgen en langs de Jeker staan vele scheuten van boswilgen. Hier langs de Jeker is al regelmatig een ijsvogel gezien.

We lopen weer terug naar het geasfalteerde pad, dat we verder naar links volgen direct langs de Jeker. We negeren het pad naar rechts en nemen de bocht naar links. We kunnen even stilstaan bij een Naamse steen met het gedicht 'Wandeling' van Frans Budé.

Om het in 2004 geopende Jekerdalpark aan te kleden zijn vijf stenen van Belgische of Naamse hardsteen geplaatst waarin gedichten zijn gebeiteld. Op vier stenen staan gedichten van Maastrichtse dichters. Op de vijfde steen staat het winnende gedicht van de door de gemeente Maastricht uitgeschreven prijsvraag. Dit gedicht 'Draai om Jeker' is van Erik Solvanger.

Om de wandeling voort te zetten houden we deze steen links van ons en volgen de weg door rechts aan te houden.

Tegenover de witte huizen met nr. 27 en 29 staan twee Canada populieren.

Bij de eerstvolgende splitsing nemen we het voetpad naar links, dat ons weer naar de Jeker brengt. De Jeker heeft hier veel ruimte om te meanderen.

Aan het begin van dit voetpad staat links en rechts van het pad een vijftal steeliepen (*Ulmus laevis*). Direct langs de Jeker staan jonge zwarte elzenscheuten en aan de overkant van de Jeker staat nog een groepje oude zwarte elzen (*Alnus glutinosa*) [4]. Dit zijn al volwaardige bomen. Verderdoor op het pad staat een drietal populieren. Van hieruit zien we, als we met de rug naar de Jeker gaan staan, een solitair staande hoge, smalle, Italiaanse populier (*Populus nigra 'Italica'*).

We volgen het pad, komen langs de Naamse steen met het eerder genoemde gedicht 'Draai om Jeker'

els

In de winter hangen de mannelijke en de vrouwelijke katjes en de propfen van het vorige jaar aan de boom. In de elzenpropfen zitten de zaden, waar de sijs dol op is.

Begin maart bloeit de els. De mannelijke katjes produceren wolken geel stuifmeel, die door de wind op de vrouwelijke bloemen terecht komen.

Het elzenhaantje is een kever die elzenbladeren eet. Soms blijft alleen het blad skelet over. Geen enkele vogel lust de elzenhaan, zodat deze de elzen behoorlijk kaal kan vreten.

[4] Zwarte els (*Alnus glutinosa*)

Blad: 4 tot 11 cm grote, omgekeerd eironde bladeren met een uitgerande top en een dubbelgezaagde bladrand die vroeg in het jaar kleverig zijn.

Stam: donker, zwartbruin bij ouder worden donkergrijs en gegroefd.

Bloei: in februari/maart voor het verschijnen van de bladeren met 1-slachtige rode katjes. Mannelijke katjes hangen naar omlaag en de vrouwelijke katjes zijn klein en staan met 3 tot 5 bijeen.

Vrucht: eerst ontstaan groene ronde, gesloten elzenpropfen die zich daarna openen om de kleine vruchtjes los te laten en zien er dan zwart uit.

Ecologie: staat graag met de voet in het water en groeit van oorsprong in ooi- en broekbossen. In zijn wortels heeft de els bacteriën die stikstof uit de lucht binden en de grond daardoor verrijken. Sijsjes en vinken zijn verzot op de oliehoudende zaadjes. Het zwartblauwe glimmen-de elzenhaantje wordt vaak bij elzen aangetroffen. De larven van deze kever eten van het blad.

van Erik Solvanger en gaan verder in het park tot aan het kruispunt.

Recht vooruit kijkend zien we in de verte een monument van oude houten palen, die destijds zijn gebruikt bij palissades (versterkingen) voor de vestingwerken.

Bij het kruispunt slaan we linksaf en steken via de houten brug de Jeker over.

In de Jeker zelf zijn links en rechts van de brug kleine eilandjes te zien. Op het rechter eilandje zijn sporen van een bever gevonden: de bekende tot potloodvorm geknaagde boomstammen.

We gaan in de Champs Elyseesweg linksaf en komen uit op de Bieslanderweg. Hier slaan we rechtsaf en lopen, een weg naar rechts negerend, door om via de trappen rechts het Waldeckpark in te gaan. Rolstoelers en scootmobielers even omrijden naar de Tongerseweg en daar het park in gaan en de route oppakken bij [A] op pagina 10.

Het Waldeckpark is een gedeelte van het 10 ha grote Stadspark van Maastricht, waarvan de eerste aanleg dateert uit 1837. Het Waldeckpark is in 1921 aangelegd volgens een plan van de bekende tuinarchitect Leonard Springer en aangepast door de Belgische tuinarchitect Lievin Gustave Rosseels.

Meteen links staan Krimlindes (*Tilia europaea* 'euchlora'), die te herkennen zijn aan de doorhangende takken. De Krimlinde is een kruising tussen de inheemse winterlinde (*Tilia cordata*) en een linde uit de Kaukasus de *Tilia dasystyla*. Hier in het Waldeckpark zijn verschillende soorten lindes aangeplant zoals zilverlinde (*Tilia tomentosa*), Hongaarse zilverlinde (*Tilia petiolaris*) en Hollandse linde (*Tilia vulgaris* of *Tilia europaea*). Een speciale soort Hollandse linde is de koningslinde (*Tilia vulgaris* 'Pallida' of *Tilia europaea* 'Pallida').

Op de hoek bij het trapje staat, achter de muur van het zwembad, een oude zomerlinde (*Tilia platyphyllos*) [5] die nu een leeftijd heeft van ongeveer 120 jaar.

We lopen een stukje door het park en nemen dan het pad naar links de trappen op naar de graftombe van Luitenant-Generaal Baron Des Tombe (1787 – 1845).

Na de slag bij Waterloo nam A.J.J. Des Tombe ontslag uit Franse krijgsdienst en trad hij in Nederlandse dienst. Koning Willem I verhief hem in 1829 in de adelstand. In 1841 werd Des Tombe luitenant-generaal, opperbevelhebber van de derde divisie in Limburg en dus opperbevelhebber van Maastricht. Des Tombe was in tegenstelling tot Dibbets erg geliefd bij de stedelingen. Maastricht kon maar kort van zijn beminnelijke persoonlijkheid genieten, want na vier jaar stierf hij al.

Na de graftombe lopen we verder, het pad naar beneden en zien langs het pad rechts enkele witte robinia's (*Robinia pseudoacacia*), in de volksmond *acacia's* genoemd.

Links van het pad staat een mooie, oude Kaukasische vleugelnoot (*Pterocarya fraxinifolia*) te herkennen aan de slierten met vruchten die aan zijn takken hangen. De boom is geplant in 1913 en zal ongeveer 110 jaar oud zijn met een stamomtrek van 430 cm. Bomen worden meestal geplant als ze ongeveer 10 jaar oud zijn. Vandaar dat uitgegaan wordt van een leeftijd die tien jaar ouder is dan de plantdatum. Een paar meter verder dan de Kaukasische vleugelnoot staat een prachtige grote

[5] Zomerlinde
(*Tilia platyphyllos*)

Blad: 6 tot 15 cm grote, ronde tot eironde bladeren met een sterk toegespitste top en een scheve hartvormige bladvoet. De onderzijde van het blad is zacht behaard en in de nervofkels zitten toefjes witte beharing.

Stam: glad en grijs, later wordt deze donkergrijs en pas bij oudere bomen schilferend gegroefd.

Bloei: in juni/juli met sterk geurende, geelwitte bloemen in hangende trosjes van 2 tot 5 bijeen, aan de steel van een bleekgroen tongvormig schutblad van 5 tot 12 cm lang.

Vrucht: bolvormige nootjes van 6 tot 8 mm groot met 3 tot 5 duidelijke ribbels. Bij rijping worden ze samen met het schutblad uit de boom gewaaid.

Ecologie: bijen weten heerlijke nectar en stuifmeel uit de bloemen te halen en daarbij zorgen ze ook voor de kruisbestuiving. Lindebladluizen (*Eucallipterus tiliae*) zitten graag in lindes. Ze halen suikers uit het blad en scheiden daarbij overtollige suikers (honingdauw) uit. Mieren en andere insecten houden van die suikers maar ook een schimmel leeft hiervan en kleurt het zwart, (roetdauw). Lieveheersbeestjes, zweefvliegen en ook vogels eten weer graag die bladluizen. De vuurwants is een opvallende roodzwarte kever en vaak bij lindebomen te zien.

Hongaarse zilverlinde (*Tilia petiolaris*) die in hetzelfde jaar geplant is en dus ook rond de 110 jaar oud. Deze linde heeft een stamomtrek van 325 cm. De ene boom groeit dus harder in dikte dan de andere boom, afhankelijk van soort, voedingsbodem en lichtevoelheid. Voordat we verder lopen, zien we een heel mooie oude taxus (*Taxus baccata*) staan en ook rozenstruiken die langs de sierlijke prieeltjes geplant zijn.

Bij de splitsing scherp rechts afslaan [A], het pad volgend tot aan het pleintje bij de ingang van zwembad Jekerdal.

We lopen een klein stukje langs de vestingwerken die links van ons te zien zijn. Vanaf de zestiende tot de achttiende eeuw zijn, ter verdediging van Maastricht, aan de westkant van Maastricht een uiteindelijk 14 kilometer lang, ondergronds gangenstelsel en bovengrondse vestingwerken aangelegd, omdat het gebied daar, door de hoge ligging, niet onder water gezet kon worden. Op de restanten van het glacijs (oplopende helling) van de vestingwerken groeit veel struikgewas geschikt voor kleine zangvogels. De grote bonte specht, de boomklever en de boomkruiper bezoeken het Waldeckpark graag omdat ze hier in holtes hun nesten maken en veel beschutting hebben.

Wanneer we het pleintje naderen zien we links een viertal doodsbeenderenbomen (*Gymnocladus dioica*) staan. Ze zijn vooral in de herfst speciaal wanneer de bladeren van het samengestelde blad afvallen en de hoofdnerf van het blad nog aan de takken blijft hangen. Zo krijgt de boom het skeletachtig uiterlijk waaraan hij zijn naam te danken heeft.

Op het pleintje voor de ingang van het zwembad staat een rode beuk (*Fagus sylvatica* 'Purpurea').

Op dit pleintje laten we de ingang van het zwembad rechts liggen en lopen naar een viersprong waar we het middelste van de drie paden recht door nemen.

Vlak voor de viersprong staan links twee paardenkastanjes. Vooraan een slipbladige paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum* 'Laciniata'). De bladeren van deze boom zien er iel uit en de nerf van het blad is het

duidelijkst zichtbaar. Het blad is hier goed te vergelijken met dat van een witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*), die er achter staat.

Na de viersprong links staat een groene treurbeuk (*Fagus sylvatica* 'pendula'). Deze treurbeuk is ook in 1913 geplant en zal daarom ook ongeveer 110 jaar oud zijn. In de zomer is het heel bijzonder om onder de boom door te lopen. We ervaren dan de grote hoeveelheid schaduw die het bladerdek van deze boom maakt. Ook is het interessant om de verdikking als een ring om de stam te zien, want dat is de plaats waar de boom geënt is op de onderstam van een gewone beuk. Vlak achter deze treurbeuk verderop rechts staat een Noorse esdoorn (*Acer platanoides*). Deze is te herkennen aan de spitse of getande lobben van de bladeren. Het pad verder volgend zien we rechts weer een treurbeuk. Neem de tijd om even rond te kijken want aan de linkerkant van het pad staat een mooie esdoorn. Daarachter, in het grasveld staat een honingboom (*Sophora japonica* 'Harry van Haaren') die in 1994 geplant is ter ere van het afscheid van wethouder Wevers. Het is een stek van de bekende, 120-jarige 'Harry van Haaren' honingboom die aan de overkant van de Prins Bisschopsingel staat. Speciaal aan deze boom is de wit-gele bladkleur in het voorjaar.

Na de tweede treurbeuk zien we vlak voor de uitgang van het park links een tulpenboom (*Liriodendron tulipifera*) staan. De naam 'tulp' is afgeleid van de vorm van zijn blad, maar ook zijn groen-oranje bloemen lijken op tulpen. De bekende magnolia, met wit-roze bloemen, wordt ook - vaak ten onrechte - tulpenboom genoemd.

We komen op de Prins Bisschopsingel uit, volgen de singel naar rechts en slaan na de brug over de Jeker, meteen de weg rechts in.

Hier zien we al snel, vlak naast elkaar, rechts van de weg twee steeliepen (*Ulmus laevis*) van ongeveer 95 jaar oud. Deze twee bomen zijn in hetzelfde jaar geplant maar toch is één boom duidelijk dikker dan de andere; de dikste heeft een stamomtrek van 395 cm en de ander een van 280 cm. De bloemen en de vruchten van deze iep hebben een steeltje en hieraan ontleent de boom zijn naam. In het voorjaar staat hier langs de oever groot hoefblad en hondsdrif in bloei.

[6] **Hollandse iep** (*Ulmus x hollandica*) een kruising tussen Gladde iep of veldiep (*Ulmus minor*) en Ruwe iep (*Ulmus glabra*)

Blad: 6 tot 8 cm grote, eironde langwerpige bladeren met een dubbelgezaagde bladrand en een toegespitste top. De scheve bladvoet is kenmerkend aan de iep. De bovenzijde van het blad is glad, glanzend groen.

Stam: grijsbruin met diepe verticale lengteribbels soms met kurklijsten om te beschermen tegen vraat. Opvallend is het visgraatachtige silhouet van de jonge twijgen.

Bloei: in februari/maart ruim voor het verschijnen van de bladeren met kleine rode bloemen in een bloemhoofdje.

Vrucht: een gevleugeld nootje, omringt door een groot doorschijnend elliptisch vleugeltje. Het zaadje van de gladde iep zit dichtbij de inkeping aan de top van de vleugel, die van de ruwe iep midden in. Ze zijn rijp in mei en worden ook wel dubbeltjes genoemd.

Ecologie: kan goed tegen verontreinigde lucht en harde wind en is een ideale stadsboom.

De iep kan tegen een stootje en is rijk begroeid met korstmossen en mossen maar jammer genoeg hebben iepen het zwaar te verduren met de iepziekte. Op de bladeren zijn regelmatig gallen te zien van bijvoorbeeld iep-grasluizen (*Tetraneura ulmi*).

Aan de overkant van de straat, langs het hek van het sportveld staan tussen haagbeuken (*Carpinus betulus*), esdoorns zoals de Spaanse aak (*Acer campestre*), zomereiken (*Quercus robur*), rode kornoelje (*Cornus sanguinea*) en de Hollandse iep (*Ulmus hollandica*) [6].

De weg maakt een bocht naar links en in de bocht hebben we uitzicht over het Jekerdalpark en zien het monument van oude houten palen nu van de andere kant. Aan het pad rechts van de weg staat weer een Naamse steen met hierop het gedicht 'Droom in het Jekerdal' van Pierre Kemp. We steken de weg over, langs een driehoekig grasveldje met in het midden een gewone esdoorn van ongeveer 60 jaar oud, houden links aan om de Jekerweg in te lopen.

Aan de linkerkant van de weg, bij mensen in de voortuin, staat een mooie walnoot. Deze wordt ook wel okkernoot (*Juglans regia*) genoemd.

Aan de rechterkant halverwege de Jekerweg bij huisnummer 84 staat een knoestige oude witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) [7] bij mensen in de tuin. Dit is privé terrein dus niet de oprit oplopen. Van-

wege zijn leeftijd is de boom flink gesnoeid om wat langer te kunnen blijven leven en geen gevaar door vallende takken te veroorzaken.

Doorlopen tot het kruispunt waar we linksaf de Pater Lemmensstraat inslaan. Links van de weg staan hier Hongaarse eiken. Ze hebben heel grote, mooi gelobde, bladen. Aan het einde van de straat gaan we links de Luikerweg in en meteen rechts nemen we de Aylvalaan.

Deze straat is een laan met honingbomen (*Sophora japonica*) [8]. Hier staat de variëteit *Sophora japonica* 'Regent', met een smallere kroon zodat hij geschikter is als straatboom. Honingbomen bloeien in juli - september uitbundig en trekken door hun nectar veel bijen aan. In de herfst hangen er ingesnoerde peulen aan.

Ongeveer vijftien jaar geleden is hier een project gestart waarbij bewoners de ruimte onder de bomen rond de stam zelf onderhielden. Nog steeds worden door de bewoners deze boomspiegels verzorgd.

De Aylvalaan komt uit op een pleintje. We steken het plein over en volgen nog steeds de Aylvalaan.

[7] **Witte paardenkastanje** (*Aesculus hippocastanum*)

Blad: handvormig samengepaste bladeren met 5 tot 7 omgekeerd eironde, langwerpige deelbladeren van 10 tot 25 cm lang die van uit één punt aan de steel zitten.

Stam: grijsachtig donkerbruin tot roodbruin en bij ouder worden schilferig.

Bloei: in mei/juni tegelijk met de bladeren uit dezelfde knop, in omhoog staande pluimen (kaarsen) van 15 tot 30 cm hoog met vele witte, 2-slachtige bloemen van gerimpelde kroonbladen met roze of gele vlekjes erop.

Vrucht: een groene bolvormige bolster met korte stekels. De mahoniebruine, glanzende kastanjes zijn in september rijp.

Ecologie: de larve van de kastanje-mineermot (*Cameraria ohridella*) eet het bladgroen in de bladeren. De bladeren kleuren dan bruin en vallen vroegtijdig af. Dit verzwakt de boom, zeker wanneer dit elk jaar gebeurt. De kastanje wordt dan gevoeliger voor schimmels (zoals de *Guignardia aesculi*), bacteriën en virussen.

- [1] Es
(*Fraxinus excelsior*)
- [2] Schietwilg
(*Salix alba*)
- [3] Steeliep of Fladderiep
(*Ulmus laevis*)
- [4] Zwarte els
(*Alnus glutinosa*)
- [5] Zomerlinde
(*Tilia platyphyllos*)
- [6] Hollandse iep
(*Ulmus x hollandica*)
- [7] Witte paardenkastanje
(*Aesculus hippocastanum*)
- [8] Honingboom
(*Sophora japonica*)

- [9] Plataan
(*Platanus acerifolia*)
- [10] Haagbeuk
(*Carpinus betula*)
- [11] Ruwe berk
(*Betula pendula*)
- [12] Zoete kers of boskriek
(*Prunus avium*)
- [13] Tweestijlige meidoorn
(*Crataegus laevigata*)
- [14] Zomereik
(*Quercus robur*)
- [15] Beuk
(*Fagus sylvatica*)
- [16] Hazelaar
(*Corylus avellana*)

[8] Honingboom (*Sophora japonica*)

Blad: oneven geveerd blad met 7 tot 17 geelgroene, eironde, elliptische 3 tot 6 cm lange deelbladjes met een spitse top.

Stam: een grijsgroene schors, waar door de diktegroei later scheuren in ontstaan. De takken en twijgen zijn opvallend groen met lichte vlekjes (lenticellen) erop.

Bloei: in augustus/september in roomwitte vlinderbloemen in een 30 cm lange brede pluim.

Vrucht: 5 tot 8 cm lange peulen met ingesnoerde zaden.

Ecologie: de bloemen bevatten veel nectar en worden daarom druk bezocht door bijen. Vooral de late bloeitijd is voor deze dieren een extra bron van nectar in de late zomer.

Bij het plein tegenover het 'Hof van Veldeke' staat een oude taxus (*Taxus baccata*) bij mensen in de voortuin. Deze taxus is flink gesnoeid. Bij de buren daarnaast in de Aylvalaan, staat een prachtige oude plataan (*Platanus acerifolia*) [9]. Hij wordt geschat op een leeftijd van 155 jaar en dit kan overeen komen met de leeftijd van de wijk, die gebouwd is na het opheffen van de vesting Maastricht in 1867.

Dit gedeelte van de wijk bestaat uit oudere huizen met grotere tuinen en ook grotere en oudere bomen daarin, zoals een beuk (*Fagus sylvatica*), een vederesdoorn (*Acer negundo*) en een levensboom (*Thuja occidentalis*). Ze geven de straat een warme aanblik en ze bieden ook vogels, zoals winterkoninkjes, roodborstjes, vinken, heggenmussen, spreeuwen, zanglijsters en houtduiven nestruimte, schuilplaatsen en voedsel.

Op het einde van de Aylvalaan gaan we rechtsaf de Sint Lambertuslaan in, waar witte paardenkastanjes staan.

De witte paardenkastanjes lijken op een speciale manier gesnoeid, 'gekandelaberd', maar ze zijn een speciale variëteit *Aesculus hippocastanum* 'Baumannii', die zeer weinig vruchten draagt en daardoor minder overlast in de straat geeft (geen vallende kastanjes!).

We lopen door tot aan de rotonde en gaan rechtsaf de Glacisweg in.

Hier staan aan de linkerkant van de weg sierperen (*Pyrus calleryana* 'Chanticleer'). Sierlijke kleine bomen die in het voorjaar en in de herfst mooi zijn. Door deze kleine bomen ziet de straat er een stuk minder stenig uit. De bomen, inheems in China, waren bedoeld als entstam voor fruitbomen maar bleken hiervoor niet geschikt. Als laanboom hier op de Glacisweg zijn ze zeer geschikt.

De eerstvolgende straat slaan we linksaf, de Sint Maternusstraat brengt ons tot de kerk van de Heilige Petrus in Sint Pieter beneden.

Net voorbij de kerk links op de hoek, staat een witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) met een houten bankje eromheen. Hij staat hier vanaf 1996 en is een 'milieuboom', de milieuprijs 1994 van de gemeente Maastricht. De milieuprijs is toegekend voor de inzet van milieugroep Sint Pieter. De milieugroep is in deze wijk zeer actief geweest met het verzorgen van boomspiegels. Er werden mooie plantjes in gezet en de gemeente Maastricht hoefde dan geen gif te spuiten

[9] Plataan (*Platanus acerifolia*)

Blad: groot tot 30 cm, handvormig in 3 tot 5 grof getande lobben ingedeeld en met een lange steel.

Stam: kenmerkende groenbruine tot gelige vlekken ontstaan omdat de schors in grote plakken loslaat.

Bloei: in mei 1-slachtige, kleine bloempjes in bolvormige bloemhoofdjes aan lange stelen.

Mannelijke bloemen zijn geel en de vrouwelijke bloemen zijn rood.

Vrucht: dopvruchtjes die in de bolvormige hoofdjes lang aan de boom blijven hangen.

Ecologie: de opname van fijnstof is groot en hij kan goed tegen stadsmilieu. Door een schimmelaantasting (*Apiognomonium errabunda*) kan het jonge blad verdroogd uit de kroon vallen maar rond juli wordt dit meestal hersteld. Ook leeft de rups van de plataanvouwmineermot (*Phyllonorycter platani*) in de bladeren. We zien dan minneergangen en het blad gaat ervan krullen.

[10] Haagbeuk
(*Carpinus betulus*)

Blad: 5 tot 8 cm grote, ellip-tisch, zeer regelmatig generfd met een dubbelgezaagde bladrand en een spitse top.

Stam: glad donkergrijs en bij ouder worden knoestig en rim-pelig.

Bloei: in april/mei tegelijk met het blad in 1-slachtige katjes.

De mannelijke groeien in blad-oksels van het afgelopen jaar, zijn 4 tot 5 cm lang en zacht geelgroen van kleur. De vrouwe-lijke katjes komen samen met het blad uit de knop en vormen lossere trossen waarbij een dun- ne rode stamper uit de bloem steekt.

Vrucht: de nootjes worden om-geven door een 3-delig slipvor-mig dekblad waarvan één lan-ger is dan de andere.

Ecologie: de naam geeft al aan dat de haagbeuk goed tegen snoeien kan. Hij wordt daarom vaak als haag gebruikt.

Vanwege de geur van het blad zitten meikevers (*Melolontha melolontha*) graag op haag-beuken maar ook op beuken en eiken. Vogels eten graag van de nootjes.

tegen onkruid. Deze boom heeft een naam: 'Witte Pie-ke' en dat is te zien op de plaquette van kunstenaar Appie Drielsma in de stoep naast de boom.

Vlak voor de kerk staan kleine gesnoeide acacia's en tegenover de kerk staat een rij haagbeuken (*Carpinus betulus*) [10]. Een paar haagbeuken met de herkenbare brede uivorm en enkele op stam gekweekt, de *Carpinus betulus* 'Fastigiata', een variëteit met een smallere ui-vormige kroon. De naam haagbeuk kan misleidend zijn omdat deze boom geen beuk is maar tot de familie van de berken hoort. Wel kan deze boom gemakkelijk als haag gesnoeid worden.

We steken het plein over en gaan tegenover de kerk de Sint Willibrordusstraat in, die na het kruispunt de Henri Goovaertsweg heet. We volgen de straat omhoog met de bocht mee naar links en slaan bij de Y-splitsing linksaf de Observantenweg in.

Hier staan verschillende soorten berken zoals de ruwe berk (*Betula pendula*) [11], de papierberk (*Betula papy-rifera*) en de treurberk (*Betula pendula* 'Tristis') maar halverwege de Observantenweg houdt deze bomen-pracht abrupt op. Dit komt omdat hier leidingen in de grond liggen wat bomenaanplant bemoeilijkt.

Vlak voor de laatste berk is aan de overkant van de straat een voetpad tussen de huisnrs. 54 en 60, de Sint Andreasweg. Dit pad lopen we in en aan het eind, bij de Mosasaurusweg, gaan we naar rechts en meteen links de Sint Rochusweg in.

In de Mosasaurusweg staan geen bomen, terwijl de straat toch breed genoeg is.

Gelukkig staan er bomen in enkele voortuinen, onder andere de amberboom (*Liquidambar styraciflua*) met mooie rode kleuren in de herfst en we zien ook een slangenden (*Araucaria araucana*) staan.

Aan het einde van de Sint Rochusweg gaan we rechtdoor op de Perroenweg. Aan het einde van de Perroenweg gaan we links de Sebastianenweg in.

Vanuit de Perroenweg hebben we recht voor ons een mooi zicht op het fraai gerestaureerde fort Sint Pieter en ook hier staat weer een amberboom in een van de voortuinen.

Langs de rand van de Sebastianenweg staan veel beukenhagen als heg bij kleine wijngaarden. De Sebastia-nenweg wordt een voetpad en voorbij het gemeentebord Maastricht zien we rechts een restant van een

[11] Ruwe berk
(*Betula pendula*)

Blad: 3 tot 7 cm lang ruitvormig lichtgroen met een spitse top, een dubbelgezaagde rand en een wigvormige voet.

Stam: kenmerkend is zijn witte afschilferende bast, die bij ouder worden grijze barsten vertoont.

Bloei: in april/mei met 1-slachtige groene katjes van 2 tot 4 cm lang. De mannelijke katjes han-gen en de vrouwelijke katjes staan speels overeind. Na de bestuiving gaan ze hangen en zet de vruchtvorming in.

Vrucht: zeer klein nootje met 2, brede 3-lobbige vleugeltjes, vaak 2 tot 3 keer zo groot als het nootje.

Zij hangen als een katje samen bij elkaar, waar de wind ze lang-zaam verspreid. Tussen de vruchtjes zitten kleine tussen-schotjes in de vorm van een zwaluw.

Ecologie: stelt weinig eisen aan de grondsoort en is een echte pioniersboom.

Een schimmel (*Taphrina betuli-na*) in de takken van de zachte berk veroorzaakt een wildgroei, die heksenbezems worden ge-noemd. Vliegenschwammen leven in symbiose met de berk, maar berkenboleten tasten de berk aan. Die leven meestal op dood hout maar als ze op een levende boom groeien zal deze hieronder lijden.

meidoornhaag met een mooie vlier (*Sambucus nigra*) ervoor. Limburg staat bekend om zijn meidoornhagen en de gemengde hagen die van oorsprong uit meerdere soorten struiken bestonden. In het landschap worden bomen en struiken vaker als haag gebruikt. De meeste bomen in de natuur staan in het bos maar er staan ook bomen solitair, bij een kruispunt, bij een kruis of kapel of als wegmarkering. Soms zijn deze bomen oude grensaanduidingen. Hier zien we een mooie es en een witte paardenkastanje solitair langs de weg staan.

De straat gaat over in een verharde veldweg en na ongeveer 50 meter komen we langs de ingang van de 'grotten Noord', omzoomd door sleedoorn. Net voorbij deze ingang gaan we naar rechts en vervolgens nemen we meteen het linker van de twee paden, het bospadje omhoog.

Rolstoelers en scootmobielers volgen de verharde veldweg rechtdoor [B], gaan bij de Y-splitsing rechts omhoog en boven op het plateau bij de T-splitsing rechtsaf over de Luikerweg weer naar beneden. Op de vijfsprong scherp linksaf, terug over de Mergelweg en na 700 m de Drabbelstraat rechts in om terug te keren naar het startpunt.

Dit hellingbosje markeert de overgang van midden-naar hoogterras. In dit bos ervaren we wel meteen de sfeer van het bos. We komen zoete kers (*Prunus avium*), tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*), gewone vlier (*Sambucus nigra*), esdoorn (*Acer*) en veel acacia (*Robinia pseudoacacia*) tegen. Deze laatste is niet inheems en komt oorspronkelijk uit het oosten van de Verenigde Staten. Acacia's voelen zich hier in ons klimaat zo thuis dat ze zich heel goed vermeerderen. Voor de spechten is dit wel zo fijn, gezien de vele spechtengaten, maar voor de bodem is het minder gunstig. Ze verrijken de humuslaag te veel voor de oorspronkelijke hellingbosplanten. In het voorjaar is de onderbegroeiing in het bos het mooist. Speenkruid, maarts viooltje en aronskelk bloeien dan volop. Zodra de bladeren later in het jaar een dicht bladerdek vormen, is het voor de planten moeilijker om voldoende licht te vangen. Daarom zijn deze bosplanten zo vroeg met hun bloei en zaadvorming.

Tussen de begroeiing zien we klimop, die het hele jaar groen blijft en licht vangt door in de bomen te klimmen.

Aan het eind van de klim gaan we een hekje door, het 'hondenloopgebied' in, en slaan meteen linksaf. We lopen dan langs de afrastering tussen links het mooie hellingbos met de vele acacia's en rechts het uitgestrekte plateau.

We bevinden ons inmiddels op de Sint Pietersberg, die sinds 1995 door Vereniging Natuurmonumenten wordt beheerd. Onder de Sint Pietersberg bevond zich een 200 km lang gangenstelsel dat ontstaan is door de winning van mergelblokken maar nu is dat door de exploitatie van kalksteen voor de cementindustrie nog slechts 70 km.

Bovengronds staat dit gebied bekend om zijn prachtige kalkgrasland-vegetatie met kleine pimpernel, knoopkruid, beemdkroon, bermooievaarsbek, kraailook, tijm, geel walstro en longkruid. Hoe armer de grond, dus hoe minder de grond bemest wordt, hoe beter deze speciale flora kan tieren. Als de kalkrijke grond de overhand krijgt in dit grasland dan zullen we meer tijm, wilde marjolein, knoopkruid en sint janskruid zien dan nu het geval is. Bij meer bemesting zien we voornamelijk de algemeen voorkomende planten zoals bijvoet, berenklauw, fluitenkruid, boerenwormkruid, smalle weegbree en brandnetel.

Verder doorlopend komen we langs een opvallend groot sleedoornbosje. Dit moet prachtig zijn als het in het voorjaar bloeit. Voor de vogels is dit bosje het hele jaar interessant omdat ze hier genoeg bescherming en nestgelegenheid hebben. Het hele jaar door zijn hier dan ook veel meesjes, waaronder staartmeesjes, mussen en roodborstjes te horen en te zien.

Langs opkomend struikgewas waar ook dauwbraam en kardinaalsmuts tussen staan, nemen we bij een splitsing het linker pad naar beneden en verlaten het 'hondenloopgebied' via een hekje. Achter dit hekje slaan we rechtsaf. Aan de linkerkant van dit pad staat een hek waarachter vroeger een sportterrein lag. Hier heeft jong Sint Pieter leren voetballen. Aan het einde van deze weg is aan de linkerkant een parkeerplaatsje.

Tussen dit parkeerplaatsje en de Luikerweg is een zomereik geplant waar nog steeds vele kaarsjes en bloemen staan. Het is een grafmonument gewijd aan een slachtoffer dat hier om het leven is gebracht.

We slaan linksaf om een stukje over de Luikerweg te lopen en nemen dan de eerste weg naar rechts langs de slagboom met een grote steen.

Deze grote Maassteen ligt er ter herinnering aan Ir. D.C. van Schaik (1888 -1972) een pionier op het gebied van onderzoek van de onderaardse kalksteengroeven in de Sint Pietersberg. De Van Schaik-tunnel, die ooit onder de Pietersberg door van Maasdal naar Jekerdal liep, is door hem ontworpen.

Hier staan ook een mooie zomereik (*Quercus robur*) en een beuk (*Fagus sylvatica*) met opvallend laagstaande takken. Langs het pad staan struiken als sleedoorn (*Prunus spinosa*), meidoorn (*Crataegus*), Spaanse aak (*Acer campestre*), rode kornoelje (*Cornus sanguinea*), hondsroos (*Rosa canina*), gewone vlier (*Sambucus nigra*) en er zijn nog hakhoutstoven blijven staan van gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*).

Aan de linkerkant van het pad zien we de diepe afgraving van de mergelwinning van de ENCI. Daar op het terrein van de ENCI komen de kleine watersalamander, de rugstreeppad en de blauwvleugelsprinkhaan, een warmteminnende soort voor. Ook de oehoe heeft hier al jaren een nestplaats (sinds 1997) en dit stukje ENCI-groeve heet daarom nu de Oehoevallei. De oehoe doet het goed hier in Zuid-Limburg. Er zijn meer plaatsen in Limburg gevonden waar de oehoe jongen heeft grootgebracht. Ook de slechtvalk laat zich vaak zien op het ENCI-terrein. Deze beide roofvogels zijn van oorsprong rotsbewoners en voelen zich thuis in de groeve maar ze vinden hun voedsel ook in de stad waar ze veel stadsduiven slaan. Boven in de toren van de Sint Jan doet de slechtvalk daarom nu pogingen om te broeden.

We volgen het brede pad met een flauwe bocht naar links. Het eerste pad naar rechts negeren we, evenals het volgende pad omlaag.

Langs het brede pad, met links nog steeds de groeve, zijn door de ENCI veel bomen gekapt voor verdere

mergelwinning. De groeve komt daardoor heel dicht bij het pad dat nu afgebakend is met takkenrillen. Hier kunnen vogels en kleine zoogdieren beschutting en voedsel vinden. Aan de rechterkant van het pad staat tussen de hoge struiken een mooie oude zoete kers of boskriek (*Prunus avium*) [12].

Bij het volgende pad naar rechts, hier staat ook een bordje van Natuurmonumenten, lopen we naar beneden langs het parkbos van 'de Schark'.

Voordat we rechtsaf slaan hebben we een prachtige doorkijk naar het Jekerdal. De Jeker heeft hier door eeuwen van erosie een dal in het plateau uitgesneden. Zoals de Maas en andere rivieren dat op vele andere plaatsen in Limburg ook hebben gedaan.

Langs het pad naar beneden staat rechts een meidoorn (*Crataegus laevigata*) [13]. Links van het pad ligt een parkbos horend bij 'de Schark', het buitenverblijf van de broeders van de Beyart (de Orde van de Onbevleete Ontvangenis der heilige Maria). Het bos is aangeplant met bomen die in hellingbossen thuis horen zoals eik, esdoorn, kers en hazelaar (allen inheems), gecombineerd met parkbomen zoals linde, kastanje en plataan.

[12] Zoete kers of boskriek (*Prunus avium*)

Blad: 6 tot 15 cm lang, lancetvormig iets gerimpeld en vaak roodachtig aangelopen, toegespitsd blad met een gezaagde rand. De 3 tot 5 cm lange bladstelen hebben 1 vaak 2 of meer klieren bij de bladaanzet.

Stam: glanzend bruinrood met horizontale strepen (lenticellen).

Bloei: in april/mei tegelijk met de bladeren in witte, langgesteelde, bloemen die in groepjes van 2 tot 6 bijeen staan.

Vrucht: kleine, bolvormige, helderrode, soms geel gevlekte pitvrucht aan 3 tot 5 cm lange stelen.

Ecologie: de bloemen worden veelvuldig door bijen, solitaire bijen en hommels bezocht en zorgen zo voor de belangrijke kruisbestuiving. Vele vogels lusten de kersen; spreeuwen kunnen met zijn allen tegelijk in de boom zitten, de appelvink eet zelfs ook de harde pit.

[13] Tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*)

Blad: 3 tot 8 cm groot, ruitvormig, aan de top 3- of 5-delig gelobd en behalve aan de wigvormige bladvoet is de bladrand gezaagd.

Stam: aanvankelijk lichtgrijs en glad, later wordt hij bruin en gebarsten met zijn bekende stekels aan de takken.

Bloei: in mei/juni met witte tot lichtroze bloemen in trossen, met 2 soms 3 stijlen en roze helmknoppen in de bloem.

Vrucht: een ovale rode of diep-oranje steenvrucht met 2 of 3 pitten erin.

Ecologie: In het voorjaar een ideale nestplaats voor vogels als zanglijsters en merels en in de herfst eten ze van de bessen. Mezen, zoals koolmezen, pimpelmezen en staartmezen eten ook graag van de bessen zo ook de wintergasten als kramsvogels en koperwieken. Allemaal zorgen ze zo ook voor de verspreiding van de zaden.

Rondom het huis staan rode- en groene beuken en in de wei fruitbomen. Ook staan er taxussen en sparren in de tuin. IVN Maastricht heeft hier nestkasten opgehangen voor holenbroeders als koolmezen en pimpelmezen, de grauwe vliegenvanger, de grote bonte specht en de bosuil, die er soms ook broedt.

Andere dieren zoals de eekhoorn profiteren soms ook van de nestkasten. Zelfs wespen en steenhommels maken gebruik van deze kasten. Als er genoeg oude bomen met dood hout aanwezig zijn, hebben ze deze nestkasten niet nodig. Daarom is het van belang om daar waar het enigszins mogelijk is, oude en verrotte bomen te laten staan.

Het pad gaat omlaag met een bocht rechtsaf en brengt ons langs het landmark van IVN-Maastricht. Omdat dit pad ook door paarden wordt gebruikt, kan het hier erg modderig zijn.

Deze plek, met dit uitzicht, is zo mooi dat IVN Maastricht hier ter ere van het 25-jarig jubileum een zomereik (*Quercus robur*) [14] en een beuk (*Fagus sylvatica*) [15] heeft geplant. Beide bomen kunnen zeer oud wor-

den, de eik zelfs 1500 jaar en de beuk kan een leeftijd bereiken van 150 tot 300 jaar.

Wij hopen natuurlijk dat deze jubileumbomen ook een respectabele leeftijd zullen bereiken en ter plekke de herinnering levend houden aan Jac. P. Thijsse die in 1865 in Maastricht geboren is en die vaak 'onbekommerd' kon genieten van de natuur. Hij beschreef zijn natuurbeleving in de Verkade-albums, met als laatste uitgave 'Eik en Beuk', een manuscript uit 1934 en heruitgegeven in 1995 ter nagedachtenis aan zijn overlijden in 1945.

Een citaat uit 'Eik en Beuk':

"Over het algemeen geeft het zuivere beukenbos de indruk van ingetogenheid, niet van somberheid, maar het steekt toch sterk af bij de overdadige volheid van leven die we aantreffen in het eikenwoud".

Ook bij gelegenheid van het 40-jarig bestaan heeft IVN Maastricht op deze plek een blijvende herinnering gerealiseerd in de vorm van een landmark. Hier kunnen we zittend op het met gras begroeide silexbankje van

[14] Zomereik (*Quercus robur*)

Blad: 5 tot 12 cm lang, onregelmatig gelobd, met bochtige insnijdingen waarbij de grootste breedte boven het midden. De bladsteel van 1 tot 9 mm is zeer kort waarmee hij zich onderscheidt van de wintereik want die heeft een langere bladsteel.

Stam: glad en grauwgroen bij ouder worden onregelmatig, diep gegroefd en grijsgroen.

Bloei: in april/mei met 1-slachtige katjes. Mannelijke geelbruine katjes hangen ijel aan de takken.

De rode vrouwelijke bloemen staan met 2 tot 5 bij elkaar aan een steel in de bladoksels.

Vrucht: eironde eikels met grijs-groene napjes en aan een gemeenschappelijke lange steel tot 9 cm lang met 1 tot 5 bij elkaar.

Ecologie: de eik kan de meeste dieren herbergen en wordt wel het hotel van de bomen genoemd. Ongeveer 50 soorten galwespen vinden een plek in de eik, alsook veel vlinders zoals eiken-processierupsen, bastaardsatijnvlinders en eikenbladrollers. De rupsen evenals de pop zijn goed voedsel voor vogels. Insecten zitten graag verstopt in zijn bast en trekken vogels aan. Gaaien en eksters zijn dol op de eikels, maar ook eekhoorns en muizen, ze verzamelen de eikels graag en zorgen voor de verspreiding.

[15] **Beuk**
(*Fagus sylvatica*)

Blad: 8 tot 10 cm grote, eerst lichtgroen en rimpelig, eivormig blad met een spitse top en een behaarde, gegolfde bladrand. Heeft duidelijk parallel staande zijnerfen en wordt in de zomer glanzend donkergroen.

Stam: glad, grijs en zeer gevoelig voor zonlicht.

Bloei: in april/mei met 1-slachtige groenachtige bolvormige bloemen tegelijk met de bladeren. Hangende mannelijke bloemen met een roodbruin, klokvormig bloemdek. De vrouwelijke bloemen, meestal 2 bij elkaar, staan in een napje op een steeltje.

Vrucht: kleine bruine, stekelige bolsters openspringend met 4 kleppen waarin 1 tot 3 driekantige beukenootjes zitten.

Ecologie: een volwassen beuk heeft nauwelijks onderbegroeiing door zijn enorme dichte bladerdek. De oliehoudende zaden trekken bosdieren en vogels aan. In de zomer leeft de fluitcrans hoog in het bladerdek en broedt hij op de grond op plekken met weinig vegetatie. De rosse vleermuis gebruikt de oude beuk als overwinteringsplaats.

het Landmark 'Quarant'aime' rustig genieten van de natuur en het uitzicht vanaf de Sint Pietersberg op het Jekerdal. Hier zijn bijvoorbeeld een vos met prooi, een bosuil en vele roofvogels waargenomen. De 'rug' van het bankje bestaat uit haagbeuken van inheems materiaal met de bedoeling een beschermende haag om het bankje te vormen met een 'raam' om zicht op de Sint Pietersberg te behouden.

We lopen verder langs de akker met aan onze rechterhand allemaal vlierstruiken en komen bij een verharde weg. Let op het afstapje!

Aan de rechterkant zien we het hellingbos met de speeltuin de 'Merregelhoof'. De Heiweg draait naar links en we komen bij de Mergelweg. Hier staat rechts op de hoek een Noorse esdoorn. We slaan rechtsaf en meteen linksaf de Drabbelstraat in. Rechts van de weg staan hazelaars (*Corylus avellana*) [16]. Bij het tweede groene hek links van de weg zijn we weer terug bij het startpunt én aan het einde van onze bomenwandeling.

Wij hopen dat u van deze bomenwandeling genoten heeft. Mocht de 'Natuurtuinen Jekerdal' open zijn, loop er dan even binnen en misschien staat de koffie klaar.

De oude stadskwekerij is omgevormd tot een ecologische en educatieve tuin. Hier is bijvoorbeeld te zien dat oude boomstronken ook nog bruikbaar zijn als 'stobbenwal', waar insecten en vogels graag vertoeven. Kastelen voor onze honingbijen staan achter in de bloemrijke tuin. Ook zijn er nestkasten voor solitaire bijen, een insectenhotel bij de nectarkroeg en tegen de achtermuur van het gebouw. De rugstreeppad heeft er zijn plek gevonden bij de waterpoel en óók de bruine kikker laat zich hier zien. De tuin biedt plaats aan vele wilde planten en het stuk naast het gebouw heeft een biologische groentetuin als bestemming gekregen.

[16] **Hazelaar**
(*Corylus avellana*)

Blad: 5 tot 12 cm grote, vrijwel ronde bladeren met een hartvormige voet hebben een toegespitste top en zijn vaak ondiep gelobd met een dubbelgezaagde rand.

Stam: vaak zijn ze al vanaf de voet vertakt en de schors is glad en bruin.

Bloei: in februari/maart lang voor het uitlopen van het blad met 1-slachtige lange gele mannelijke katjes en kleine bruine vrouwelijke bloemetjes met roze stijlen.

Vrucht: hazelnoten zijn bruin met een harde schaal en worden omgeven door een onregelmatig ingesneden, bekervormig vruchtblad.

Ecologie: de noten zijn favoriet voedsel voor eekhoorns en hazelmuizen. Spechten en gaaien eten de noten ook graag, al zijn zij meer verzot op eikels. Insecten als de hazelaarrondknopmijt (*Phytoptus avellanae*), een galmijt en de hazelnootboorder (*Curculio nucum*) zijn van de hazelnoot afhankelijk. De dieren zijn niet snel zichtbaar maar hun gal blijft tot in de winter vaak zichtbaar of de gaatjes in de hazelnoten duiden op hun aanwezigheid.